

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВИВЧЕННІ МОВ: МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ, НЕДОЛІКИ

Штучний інтелект відкриває нові горизонти завдяки своїм можливостям аналізу даних, адаптивності та створення інтерактивного середовища. Такі інструменти, як інтерактивні платформи (Duolingo, LingQ), чат-боти, системи автоматичного перекладу (Google Translate, DeepL), голосові асистенти (Google Assistant) та віртуальні симулятори, дозволяють студентам не лише швидше засвоювати мовний матеріал, а й практикувати його в реальних сценаріях. У глобальному контексті ШІ дає змогу одночасно вдосконалювати кілька мов, що підвищує конкурентоспроможність студентів на міжнародному рівні.

Сьогодні найбільш інноваційним та прогресивним цифровим проявом технологічного світу є штучний інтелект: “Найбільш розповсюдженими та популярними сервісами (або чат-ботами), які експлуатують можливості моделей генеративного штучного інтелекту, зокрема є: ChatGPT, який розроблений компанією OpenAI та здобув найбільшої популярності; Gemini від Google AI – підрозділу корпорації Google; та Copilot, створений корпорацією Microsoft (спільно з OpenAI)” [2, с. 210].

Однією з головних переваг навчання з використанням штучного інтелекту є персоналізація. ШІ аналізує рівень знань, прогрес і помилки студента, пропонуючи індивідуальні завдання

Незважаючи на велику кількість переваг, впровадження ШІ у навчальний процес супроводжується й певними викликами та недоліками. Не варто повністю покладатися на сторонні застосунки в освітньому

процесі. Надмірна залежність від автоматизованих платформ може спричинити зниження здатності до самостійного аналізу та продукування мовлення. На основі власного досвіду можу сказати, що інколи ІІІ стає справжньою завадою. Якщо часто покладатися на цей ресурс, навіть у простих питаннях, які раніше вирішував сам, ніби зручно, але з часом відчувається менша увага та зосередженість і вміння аналізувати інформацію самостійно. Така залежність змушує замислитися, чи справді навчаєшся, чи просто покладаєшся на ІІІ.

Можна порівняти переклад сонета Вільяма Шекспіра №18, зроблений ІІІ, з версією українського поета Григорія Кочура. Оригінал звучить так:

Shall I compare thee to a summer's day? ІІІ переклав його так:

Чи порівняти тебе з літнім днем?

У той час, як У той час як Тарнавський пише: “До літньої тебе рівняти днини?” [1 с. 47].

Різниця – як між холодною прозою та денним спекотним подихом літа. Переклад ІІІ – ніби «скляна» копія: форма схожа, але відсутнє тепло.

Продовження звучить так: “And I will say: thou art more lovely and more temperate Rough winds do shake the darling buds of May And summer's lease hath all too short a date Sometime too hot the eye of heaven shines, And often is his gold complexion dimm'd...” [1 с. 48]. Відповідно в перекладі : “І скажу я: ти прекрасніший, миліший, – Вітер втомлює пуп'янки в маю, І недовговічне літо часом ллється з дір, Небо змінює свою ясну ходу...”[1, с. 47]. У цих рядках – і епітети (“прекрасніший, миліший”), і метафори (“вітер втомлює пуп'янки”), і гра музики всередині фраз. Саме ці художні засоби створюють поетичне звучання, яке ІІІ не вміє відтворити. Це змушує замислитися: ІІІ – зручний, але ресурс ніколи не скаже «ясним літнім» так, як це написав поет.

Ми взяли ще за приклад переклад кількох строф з поеми Едгара Аллана По "The Raven". Оригінал звучить так: "Once upon a midnight

dreary, while I pondered, weak and weary, Over many a quaint and curious volume of forgotten lore..." III запропонував такий переклад: "Однієї півночі похмурої, в роздумах та зморі, Я сидів над старовинним фоліантом, втомлений і похмурий..." Звучить точно, граматично коректно, але без поетичної ритміки. А ось як переклав ці рядки О. Онишко: "В тихий час глухої ночі вабили ослаблі очі Дивовижні та урочі книги давнього письма. Я дрімав уже з утоми, та нараз почувся в домі Тихий стукіт незнайомий. "Незнайомого пітьма То застала у дорозі, – прошептав я. – Так, пітьма, Більш нікого тут нема."" [4, с. 2].

Тут зовсім інша мелодика: і ритм, і внутрішня інтонація передають стан ліричного героя. Звернімо увагу на слова "у час забуття", "зажурі", "дрімоті", "славі", "самоті" – вони створюють напівтемну, м'яку й тривожну атмосферу. Вони не просто описують реальність, а дають відчуття внутрішнього світу героя. Епітети, як-от "зажурі", "дрімоті", "славі", "самоті", створюють ефект безнадійності, самотності та глибокого внутрішнього болю. Метафори – це, наприклад, "пітьма", що з'являється не лише як фізичне явище, а як символ загрози, невідомості та страху. Переклад О. Онишка ввібрав ці образи, емоції та атмосферу, створивши не просто точний, а поетичний образ, що передає музику тиші й внутрішню боротьбу героя. А версія III – просто точний, але бездушний опис дій. III передає події, але не здатен передати трагізм, музику тиші й страху.

Ці приклади показують, що штучний інтелект – це інструмент. Він зручний, швидкий, іноді точний, але завжди позбавлений способу виражати почуття, який надає тексту тільки людина.

Використання машинного перекладу та генеративних текстових моделей інколи призводить до механічного запам'ятовування конструкцій без глибокого розуміння їхнього значення. "Варто також наголосити, що на сьогодні користувачі мають розуміти й можливі мінуси використання контенту, який пропонується такими сервісами. Так, зокрема, можна виявити певні неточності в інформації, яка надається (генерується) такими

сервісами, а тексти часто можуть бути шаблонними структурами, які насичені лексикою, що не відрізняється оригінальністю, або смисловими повторами, коли одна й та ж інформація представлена в різних формах” [2, с. 214]. Надмірне використання перекладачів для складних текстів може призвести до нерозуміння граматики, лексики. І найголовніше, ШІ ніколи не замінить живого відчуття художнього твору.

Сучасний світ перебуває в епісі технологічної революції, де освіта зазнає значних змін завдяки впровадженню новітніх інструментів. Одним із найперспективніших сучасних інструментів для навчання є штучний інтелект, який трансформує підходи до навчання, роблячи їх більш гнучкими, цікавими та персоналізованими. водночас використання ШІ в освіті має і певні недоліки. Надмірна залежність від автоматизованих платформ може знижувати здатність до самостійного аналізу та критичного мислення. Крім того, ШІ не здатен повністю замінити «живе» спілкування з художнім твором, яке залишається ключовим елементом у процесі вивчення мови та літератури, особливо, поезій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шекспір В. Сонети / пер. з англ. Остапа Тарнавського. Філадельфія, 1997. 314 с.
2. Веретюк Т. Цифровізація в підготовці іноземних здобувачів (в курсі «Українська мова як іноземна»): огляд інструментів. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2023. Т. 1, № 70. С. 296–303.
3. Четверик В. К. Можливості ресурсів зі штучним інтелектом (Artificial Intelligence) у навчанні англійської мови. Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тенденції: матеріали наук.-практ. конф., Харків, Україна, 2023.
4. <https://na-kanapi.com.ua/edgar-allan-poe-the-raven/> (дата звернення: [01.04.2025]).